MODEL ANDRAGOGIC AL ÎNVĂȚĂRII ŞI EDUCAŢIEI ADULŢILOR

ANDRAGOGIC MODEL OF ADULT LEARNING AND EDUCATION

Vladimir GUȚU, ORCID: 0000-0001-5357-4217
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 37.013.83:37.015.3

e-mail: vladimir.gutu@usm.md

The challenges of the contemporary world, the dynamics of social, economic and value changes impose the need to update the concepts of learning and education of adults. The global concept, in this sense, is about lifelong learning and adult education. The andragogic model presented in the article mainly focuses on the procedural dimension and the role of andragogy in the organization and achievement of learning and adult education. The ways of interaction of the anddragog and the adult-educable are described, the requirements for organizing the learning and education of adults are presented in relation to their needs and characteristics, first of all, in relation to their educational experiences.

Keywords: *adult, anddragog, andragogy, adult learning, andragogic model.*

INTRODUCERE

Modelul andragogic al învățării și educației adulților se axează pe un complex al legităților de bază, care reflectă particularitățile „actorilor" acestui proces: andragogiei educabilului/ adult și a grupului de instruire. Este de menționat că, de regulă, procesul andragogic are un caracter tridimensional: educatorul-educabilul-grupul de instruire. În acest proces, grupul de instruire reprezintă o componentă semnificativă, care în multe cazuri, participă activ în formarea/dezvoltarea competențelor a unei persoane concrete.

Anume prin implicarea grupului în procesul de instruire eficient se realizează învățământul interactiv și intensiv, care are la bază următoarele principii: *principiul interconexiunii în grupul de instruire*; *principiul comunicării active*; *principiul centrării pe roluri individuale în actul de învățare*.

Implicarea grupului în procesul de instruire nu exclude, ci invers, presupune individualizarea și activizarea adulților în raport cu nivelul lor de dezvoltare și pregătire în vederea realizării învățării autonome, individuale, autoreglate și continue.

ÎNVĂȚAREA ȘI EDUCAȚIA ADULȚILOR: CONCEPT ȘI METODĂ

M.Knowles a formulat un sistem de principii și cerințe față de învățare a adulților (Tabelul 1).

Tabelul 1

Principiile şi cerinţele învăţării adulţilor în baza teoriei lui M.Knowles [1]

Principii	Cerinţe
• Formabilul deţine rolul principal în procesul formării sale şi trebuie să fie implicat împreună cu formatorul la toate etapele procesului de învăţare: planificare, realizare şi evaluare.	Garantarea accesului continuu la învăţare în scopul dobândirii şi reînnoirii capacităţilor necesare pentru o participare susţinută într-o societate cognitivă. Sarcinile incluse în programul de studii sunt identificate şi confirmate inclusiv şi de formabil, fiind considerate ca sarcini obligatorii.
• Formabilul tinde spre autorealizare, independenţă, autogestiune şi se consideră capabil de aceasta. • Experienţa de viaţă a adultului poate fi o sursă importantă de învăţare atât pentru el, cât si pentru colegii săi şi fiind aduse în mediul de formare stau la baza activităţilor de învăţare.	Formabililor li se indică în mod direct o sarcină specifică, fără a indica o instrucţiune detaliată cum de realizat aceasta, de ex. cum de utilizat instrumente TIC (cu excepţia anumitor detalii specifice la utilizarea unei aplicaţii), deoarece va fi pusă în practică experienţa anterioara a formabilului. Rolul educabilului în această situaţie de învăţare este acela de un manager auto-dirijat, auto- motivat de învăţare personală care îşi asumă responsabilitatea pentru procesul de învăţare
• Adultul tinde să aplice imediat în practică cunoştinţele, deprinderile şi competenţele căpătate în procesul învăţării şi sunt motivaţi şi interesaţi de subiectele de învăţare ce au reducabilanţă directă cu activitatea profesională sau viaţa personală.	îmbunătăţirea semnificativă a modalităţilor în care participarea şi rezultatele învăţării sunt înţelese şi apreciate; conţinutul instruirii se va concentra în mare parte pe sarcinile proiectului final, astfel încât formabilii să poată găsi uşor informaţiile de care au nevoie.
• Adultul învaţă pentru a-şi soluţiona problemele şi a-şi atinge scopurile, astfel învăţarea adulţilor este centrată pe probleme şi nu orientată către conţinut.	perfecţionarea metodelor de predare-învăţare şi încurajarea situaţiilor care asigură continuum-ul învăţării pe tot parcursul vieţii; în cadrul procesului de studii se va pune accent pe acele sarcini de care educabilul adult are nevoie pentru atingerea scopului stabilit şi realizarea proiectului la finele studiului.
• Activitatea de învăţare a adultului este determinată, în mare parte, de factori profesionali, sociali, de timp şi de spaţiu, care împiedică sau favorizează acest proces.	oferirea posibilităţilor de învăţare permanentă pentru cei care doresc să înveţe în propriile lor comunităţi, sprijinite prin facilităţi TIC, oriunde este nevoie.

În modelul andragogic pedagogul nu are un statut dominant. El este mai degrabă un facilitor al argumentării învățării, crează condiții eficiente de învățare a dulților. M.Knowles a analizat și a propus un model de interconexiune, a adultului și a andragogului în procesul de instruire.

Abordarea sistemică a instruirii adulţilor presupune valorificarea caracteristicilor specifice a tuturor elementelor acestui proces: cadru didactic, educabilul, grupul-ţintă, finalităţile, conţinutul, mijloace, forme şi metode didactice.

În acest sens, anume tehnologiile didactice vin să sincronizeze toate aceste elemente într-un model (program) andragogic de instruire.

În continuare încercăm să stabilim unele particularităţi caracteristice instruirii adulţilor, ca indicatori de constituire a tehnologiilor didactice pentru adulţi:

- Domină caracterul triaspectual: *cadrul didactic – educabilul – grup/ echipă*.
- Activitatea comună a cadrului didactic, educabilului şi a grupului continuă la toate etapele procesului de cunoaştere (de la proiectare până la monitorizare).
- Cadrul didactic ajută şi stimulează adulţii pentru a trece în regim de autoformare, autoinstruire.
- Managementul educaţiei adulţilor este maximal orientat la eficienţa procesului de instruire şi se axează pe curriculumul variant/ nonformal.
- Corespunde particularităţilor de vârstă ale adulţilor.
- Se orientează predominant la rezolvarea problemelor în plan interdisciplinar.
- Experienţa adulţilor – sursa de bază a învăţării.
- Aplicarea noilor cunoştinţe este în acelaşi timp (sau în timpul cel mai apropiat).
- Climatul psihologic este neformal, axat pe stima reciprocă.
- Instruirea este benevolă (cu excepţia formării profesionale continue) în mare parte orientată la realizarea maximă a necesităţilor adulţilor şi asimilarea rolurilor sociale în plan nonformal (şi formal).
- Procesul de instruire se axează pe pregătirea adultului pentru învăţare şi pe unităţi de învăţare problematizate.
- Evaluarea este realizată în comun şi se bazează pe căutarea de noi nevoi de învăţare.

Un alt aspect important de aplicare a unei sau altei tehnologii didactice pentru adulţi ţine de specificul interacţiunii dintre adult şi cadru didactic – andragog. M.Houston a stabilit următoarele caracteristici ale acestor interacţiuni (Tabelul 2).

Tabelul 2

Interacțiunea dintre adulți și profesori în procesul de învățare [2, p.172-173]

Educabili adulți	Andragogul
Simt nevoia de a învăța	Conduce adulții spre noi oportunități de auto-realizare. Ajută tuturor să-și înțeleagă dorința de auto-îmbunătățire. Încurajează fiecare adult să identifice decalajul dintre aspirații și nivelul actual de performanță. Ajută adulții să identifice dificultățile din viață din cauza nivelului actual de pregătire.
Trebuie să fie într-un mediu de învățare caracterizat prin încredere și respect reciproc, asistență reciprocă, libertate de exprimare și acordarea diferitelor puncte de vedere	Oferă un mediu fizic confortabil de învățare (mobilier confortabil, iluminat, interior, ventilație, temperatura aerului, posibilitatea de a fuma). Consideră fiecare adult ca pe o persoană de valoare, își respectă sentimentele și gândurile. Se străduiește să stabilească relații de încredere reciprocă și asistență reciprocă, încurajând acțiunea reciprocă între adulți și prevenind competiția și criticile. Nu își ascunde sentimentele și aduce spiritul unei căutări comune a adevărului în procesul educațional.
Clarifică obiectivele de învățare și le percepe ca fiind proprii (poate participa la dezvoltarea obiectivelor)	Implică adulții în procesul de definire a obiectivelor de învățare, care țin cont de nevoile adulților, instituția de învățământ, profesorul, societatea, logica disciplinelor academice.
Își asumă responsabilitatea pentru planificarea și implementarea procesului educațional și, prin urmare, simt un sentiment de apartenență la acesta	Împărtășește cu adulții gândurile sale cu privire la posibilele domenii de studiu, selecția materialului educațional și a metodelor de predare, împreună cu aceștia iau o decizie cu privire la aceste aspecte.
Participă activ la implementarea procesului educațional	Ajută adulții să se organizeze în grupuri (echipe de studiu sau de proiect, echipe de auto-învățare etc.), astfel încât aceștia să preia controlul asupra procesului de căutare colaborativă.
Participă la un proces de învățare care se bazează pe experiența educabilului	Ajută adulții să-și folosească experiențele ca sursă de învățare folosind metode precum discuții, jocuri de rol, studii de caz etc. Oferă informații la nivelul experienței anumitor educabili. Ajută adulții să-și pună în practică noile cunoștințe.
Simt progresul către obiectivele lor	Implică adulții în căutarea unor criterii și metode reciproc acceptabile de evaluare a progresului către obiectivele de învățare; ajută la dezvoltarea și aplicarea tehnicilor de autoevaluare în conformitate cu criteriile elaborate.

Totodată, importnat este crearea unor condiţii şi stabilirea unor particularităţi specifice procesului de instruire a adulţilor.

Adultul care învață are un nivel ridicat de conștientizare de sine și responsabilitate; disponibilitatea experienței de viață și a abilităților practice, pregătire preliminară în domeniul în care se desfășoară pregătirea; dorinta de a atinge un anumit scop cu ajutorul învățării; participarea activă la organizarea procesului de învățare. În formarea avansată, disponibilitatea deprinderilor și abilităților practice poate servi ca: în primul rând, bază pentru educația ulterioară; în al doilea rând, o sursă de cunoștințe pentru grupul de studiu; în al treilea rând, obiectul de sistematizare și generalizare teoretică pentru structurarea sistemului de cunoștințe într-un anumit domeniu de activitate [3, p.174].

Educația pentru adult nu este atât dobândirea cunoștințelor, cât selecția, sistematizarea, sinteza, descoperirea și dialogul acestora, iar în această etapă este dezvoltarea competențelor, formarea de noi competențe.

În acest context, prezentăm cerințele de bază pentru procesul de învățare, în funcție de caracteristicile adulților.

Tabelul 3

Organizarea procesului de învățare a adulților [4, p.175-176]

Caracteristicile adulților în procesul de învățare	Cerințe pentru organizarea procesului în funcție de caracteristicile învățării adulților
Ei învață doar ceea ce vor să învețe	Educabilii trebuie să fie interesați (motivați). Nu se poate forța învățarea.
Învață când simt nevoia	Ar trebui să demonstreze educabililor nevoia de pregătire și, dacă este posibil, în cel mai scurt timp posibil
Învață în procesul de activitate	Este necesar să se organizeze un stagiu de practică în timpul pregătirii
Când învață, trebuie să rezolve probleme legate de viața reală	Este necesar să dejoci cu ei situații apropiate de experiența lor de viață.
Experiența acumulată, pregătirea anterioară determină atitudinea față de învățare	Legătura pe care adulții o fac între ceea ce învață și ceea ce știu deja poate fi de ajutor atunci când învățarea completează experiența profesională sau poate fi dificilă atunci când schimbă obiceiurile educabililor. Profesorul trebuie să țină cont de experiența profesională a educabilului
Experiența de viață a educabilului poate fi folosită în predare atât de el/ ea însuși, cât și de colegii săi	În ciuda faptului că educabilul este ocupat de însușirea lucrurilor noi, puteți găsi întotdeauna ceea ce știe deja în acest nou și vă puteți baza pe aceste cunoștințe și abilități deja formate
Învață mai bine într-un mediu relaxat	Strategii didactice, mediul nu trebuie să semene cu anii de școală; este necesar să se creeze cele mai favorabile și confortabile condiții

Apreciază variabilitatea strategiilor didactice	Trebuie evitată repetarea frecventă a acelorași metode, ar trebui căutate modalități alternative de transmitere a informațiilor
Ei nu vor să fie notați	Se preferă caracterul abstract al evaluării orelor și exercițiilor practice, în care fiecare educabil poate contribui cu ceva al său
Joacă un rol principal pe tot parcursul procesului de învățare	Este necesară implicarea educabilului nu numai în asimilarea informațiilor, ci și în procesul de organizare, planificare etc. - până la evaluarea și corectarea învățării
Tind la auto-realizare, independență, autoguvernare	Educabilii adulți ar trebui să fie plasați în astfel de condiții atunci când dobândesc în mod activ informații, ei înșiși se străduiesc să învețe, parcurgând consecvent toate etapele (fără a sări la etapa următoare, fără a fi rezolvat-o pe cea anterioară)
Obiectivele de învățare sunt specifice și vizează rezolvarea problemelor vieții	Este important să se arate perspectiva educabilului: ce îi așteaptă în perioada de pregătire, ce poate fi folosit de ei în munca lor etc.
Contează pe aplicarea imediată a abilităților, competențelor, cunoștințelor și calităților dobândite	Este necesar de la bun început să se dezvolte cunoștințe funcționale în rândul educabililor, să crească treptat complexitatea și ritmul procesului de învățare
Activitatea educațională depinde de circumstanțe temporale, spațiale, casnice, profesionale, sociale	Este de dorit o flexibilitate maximă și individualizare a organizării formării, un accent sporit pe auto-învățare.

În același timp, este foarte important să se stabilească gradul de participare a adulților la organizarea activităților educaționale și e de remarcat că nu toți adulții sunt pregătiți pentru autoguvernare în activitățile educaționale. S-a dovedit că principala modalitate de dezvoltare a independenței educabililor este dezvoltarea experienței acestora în analiza, planificarea, implementarea și evaluarea activităților lor educaționale. Dobândirea unei astfel de experiențe depinde de interacțiunea dintre educator și profesor, de tehnologiile/strategiile didactice folosite de acesta.

În acest caz, trebuie luați în considerare o serie de alți factori:

1. grupul-ţintă de adulţi: adulţii care prin învăţământul formal vin să-şi obţină o specialitate, meserie sau să se recalifice; adulţii care prin învăţământul nonformal vor să-şi dezvolte abilităţile de cultură generală (dezvoltare personală);

2. forma de organizare a învăţământului: învăţământul formal, nonformal, informal;

3. tipul educabilului (dependent, cointeresat, incluziv, autocondus) şi nivelul lui de pregătire şi de oportunităţi.

Alcelași autor, M.Knowles a comparat un model pedagogic și cel andragogic al învățării.

Tabelul 4

Compararea modelului pedagogic şi andragogic al învăţării [5, p.104]

Criteriul	Model pedagogic	Model andragogic
Autocnştiinţa Experienţa educabilului Pregătirea către actul de învăţare Aplicarea competenţelor nou formate	Simţirea dependenţei Valoarea nesemnificativă este determinată de dezvoltarea fiziologică şi impunerea socială Este amânată	Creşte rolul autoconducerii Sursa semnificativă de învăţare Orientarea spre dezvoltarea personalităţii şi posedarea de roluri sociale Imediată
Orientare în procesul de învăţare	Asupra obiectului de studii	Asupra rezolvării problemelor
Climatul psihologic	Formal axat pe autoritatea profesorului	Neformal, axat pe stimă şi respect
Proiectarea procesului de învăţământ	De către cadre didactice	În comun cu educabilii
Stabilirea nevoilor de învăţare	De către cadre didactice	În comun cu educabilii
Stabilirea obiectivelor/ finalităţilor de învăţare	De către cadre didactice	În comun cu educabilii
Structura procesului de învăţare	Logica disciplinei de studii, unitatea de conţinut	În raport cu pregătirea educabilului în raport cu nevoile acestuia, context, problemă
Evaluarea	De către cadre didactice	Autoevaluare

DISCUŢII

Andragogia – pedagogiă adulţilor se află la etapa de constituire ca ştiinţă ale educaţiei. În acest context, discuţii se duc pe două filiere: (1) un grup de cercetători aduc argumente în favoarea existenţei ştiinţei autonome – *Andragogiei*; (2) alt grup de cercetători consideră că pedagogie generală asigură conceptul învăţării şi educaţiei adulţilor. De aici şi diferite abordări ale metodelor de învăţare şi educaţie a adulţilor. Discuţii se mai duc şi pe problemele formelor de învăţare a adulţilor: formal, nonformal, informal şi a modalităţilor de învăţare şi educaţie a adulţilor-pensionari, care au abandonat activitatea profesională.

CONCLUZII

Încercarea de a fundamenta un model andragogic de învăţare şi educaţie a adulţilor crează un cadru de referinţă pentru dezvoltarea teoriei şi practicii, în acest sens.

Cadrul didactic – andragogul în urma analizei principiilor, cerinţelor, caracteristicilor specifice instruirii adulţilor, vor putea conştient să proiecteze şi să realizeze acest proces.

Compararea modelului pedagogic și andragogic de instruire a adulților deschide noi perspective de extindere a oportunităților andragogice, aflate la etap de dezvoltare.

Subiectul abordat deschide și noi direcții de cercetare și inovare privind învățarea și educația adulților din perspectiva dezvoltării pieții muncii și provocărilor lumii contemporane.

Referințe:

1. KNOWLES, M.S. *The Adult Learner*: A Neglected Species. Houston, 1973.
2. ВАСИЛЬКОВА, Т.А. *Основы андрагогики*. Москва: Кнорус, 2009.
3. Ibidem.
4. Ibidem.
5. KNOWLES, M.S. *Op.cit.*